

JACHIN's BROCHURE-REEKS No. 29

VAN DE ZONDAGSSCHOOL NAAR HET GEZIN

DOOR

Dr. K. J. KRAAN

1961
JACHIN's UITGEVERSBUREAU
W. D. MEINEMA N.V.
DELFT

Situatie-tekening

Toen ik vijf jaar geleden mijn werk als evangelisatie-predikant in Rotterdam begon, werd mijn aandacht vooral ook door het zondagsschoolwerk opgeëist. Dit was met zijn 14 scholen (ongeveer 1400 kinderen, meest buitenkerkelijk) één van de voornaamste takken van arbeid in het „gewone” evangelisatiewerk.

Er werd in de zondagsschoolkring hard gewerkt – men had een eigen blad, een kinder-paaszang op de Beurstrappen waaraan honderden kinderen deelnamen, een prachtige kinderuitzending waardoor elke zomer 600 à 800 Rotterdammertjes voor een paar weken in gastvrije gereformeerde gezinnen in heel het land werden ondergebracht enz. enz.

Toch verkeerde dit uitgebreide werk in een merkwaardig isolement. Er was tussen de zondagsscholen onderling veel te weinig contact: de maandelijkse cursus werd slechts matig bezocht; en niet alle zondagsschoolhoofden zaten in het bestuur; het contact van het bestuur met de verschillende afdelingen verliep vaak moeilijk.

Er was ook veel te weinig contact tussen zondagsschool en gezin. De ouderavonden die men hier en daar wel hield, waren soms goed geslaagd, maar de hoofden met het personeel konden met al die buitenkerkelijke families nauwelijks een blijvend contact opbouwen. Men gaf wel lijsten van kinderen door aan huisbezoekafdelingen, maar men huiverde er vaak voor, wat wildvreemde bezoekers in de gezinnen te berde zouden brengen en men vreesde, door dit huisbezoek kinderen te zullen verliezen. Er waren wijken, waar bij 70% van de adressen huisbezoekers niet eens binnenkwamen.

Het meest verdrietige was misschien wel, dat we de zondagsschooljeugd zo heel moeilijk konden vasthouden als ze eenmaal

van de zondagsschool afscheid had genomen. In de volkswijk deden we een poging, in een apart clubhuisje van de Jeugdhaven jongens en meisjes, die van drie verschillende zondagsscholen afkomstig waren, vast te houden, maar de toevoer was te onregelmatig en dus moest men allerlei andere kinderen in het clubhuis opnemen en dit had weer tot gevolg, dat veel te veel kinderen van de zondagsschool niet in dat Jeugdhaventje belandden. In andere wijken probeerden we het met weekclubs, met ongeveer hetzelfde resultaat. Zo bleef er een kloof tussen zondagsschooljeugd en kerk.

We voelden, dat het getij verliep, ook wat het bezoek der kinderen betrof, en dat dus de bakens moesten worden verzet.

Ik vat de koerswijziging waartoe wij besloten, even onder een paar sprekende titels samen:

I Van zondagsschool tot jeugdbeweging

Willen we echt de zondagsschool-jongeren vasthouden tot de volwassenheid toe (in de vurige hoop dat ze dan tot de goede keus voor Christus en Zijn gemeente zullen komen) dan zullen we de zondagsschool tot een stevige jeugdbeweging moeten uitbouwen. Hoe meer werk we van de kinderen maken, hoe meer goodwill we kweken in de gezinnen. Hoe langer we de jongens en meisjes vasthouden, hoe intensiever de band aan hun families kan worden.

a. De sfeer. Heel belangrijk is het contact tussen de leid(st)er en het kind. De kinderen zijn vaak niet verwend met diepe aandacht en met echte belangstelling, en daar hunkeren ze toch naar. Daarom is een voorgesprek zo belangrijk. Daarin kan aandacht gegeven worden aan de verjaardag van Jantje, aan de ziekte van Annie, aan de operatie van Karels moeder. Straks wordt dit alles als stof tot dank en tot voorbede in het gebed bij God gebracht. Laten de leiders en leidsters toch vooral vroeg bij school zijn, om zoveel mogelijk informeel contact met de jongens en meisjes te oefenen! En laten we vaststellen, dat één

van de hoofdvereisten voor onze mensen is: makkelijk affectief contact met de kinderen maken; het scheppen van een warme, gezellige, persoonlijke sfeer in de groep.

b. Expressie-werk. Het is belangrijk voor het gezinscontact, dat de kinderen geregeld een stukje expressie-werk mee naar huis nemen. Zo kunnen ze thuis ook meeleven met wat er in de club is gebeurd, zo kweken we goodwill, door een verrassend idee, door een aardig werkstukje. „Die lui hebben wat voor onze kinderen over; ze brengen ze echt iets bij”. „Dat geloof kan toch ook fleurig zijn en creatief – het is geen oude-sokken-boel. Het zijn daar geen teuten.”

c. Feestavonden. Naast het kerstfeest moeten we proberen, minstens twee feestavonden per jaar voor de ouders te geven. Een voorjaarsfeest en een najaarsfeest. Feesten waar werk van gemaakt is, waar een vrolijke en toch fijne sfeer heerst. Vertoon maar eens een film of dia's van een uitstapje, waar de kinderen allemaal op staan, zo mogelijk met de ouders – dan komen ze wel!

d. Van zondagsschool tot zondagsclub. Eigenlijk zou het beter zijn, de naam zondagsschool helemaal door zondagsclub te vervangen, maar wij hebben in Rotterdam de naam zondagsclub gereserveerd voor de jongens en meisjes van 12 tot 14 jaar, die vroeger de zondagsschool verlieten, maar die nu aan de zondags-school verbonden blijven in clubverband, onder eigen leiding.

De methodiek is hier heel anders: naast de vertelling, het gesprek over de Bijbel. Een gesprek dat zijn uitgangspunt mede neemt in de bonte wereld om ons heen.

Deze zondagsclubs gaan samen een eenheid vormen, doordat ze elk jaar een gemeenschappelijk zomerkamp hebben en in een maandelijks speciale jeugddienst elkaar ontmoeten. (Deze jeugddienst moet echt „speciaal” zijn – speciaal attractief, anders komen de jongelui lang niet allemaal – ze vinden dan de eigen club veel leuker.) Ze gaan al wat assisteren op de zondagsschool en geven b.v. op de ouderavonden een goed toneelstuk ten beste.

Als de jongens en meisjes boven de veertien komen, bezoeken

ze op zondagavond een gezellige jeugdkerk; ze krijgen op zaterdagavond een instuif en, als ze dat willen, ook nog een avond een hobbyclub (b.v. handenarbeid ten bate van het werk). Ze worden dan jonge medewerker in bredere zin. Jonge medewerkers in engere zin zijn die jongens en meisjes, die assistent worden op de zondagsschool en o.a. elke week de vertelinstructie meemaken.

Op de duur kan men zo uit de echt-belangstellenden van de zondagsschooljeugd een groot deel van de leiding gaan vormen!

We hebben in het ontwerpen van deze nieuwe opzet veel inspiratie opgedaan bij „Eben Haëzer”, een hervormde zondagsschoolbeweging in Rotterdam, met vijf zondagsscholen, een eigen clubhuis en bovendien een eigen kampeerterrein in Maarn. Daar slaagt men er inderdaad in, een groot deel van de zondagsschooljeugd tot de volwassenheid toe vast te houden. En nog langer . . .

Psychologisch is het erg belangrijk, dat het kind van jongsaf voelt: hier kan ik opklimmen van jaar tot jaar, en het wordt steeds leuker, er zijn steeds meer mogelijkheden. Dat geeft een enorme binding. Die binding is zeker nodig voor het kind uit de stad, dat zo makkelijk van de ene club naar de andere zwerft en dat zo'n behoefte heeft aan ontspanning en aan echte zuiverheid. Hier komt iets van een totale benadering in het zicht: de leid(st)er mag en moet met het kind ook spelen. Jezus begint Zijn werk op de bruiloft te Kana!

We zijn er ons van bewust, dat deze plaatselijke opzet grote consequenties heeft. Is deze lijn goed, dan zal het landelijk moeten komen tot een evangelisatie-jeugdbeweging, waarin zondagsscholen en weekclubs volledig worden geïntegreerd.

II Het gezinsbezoek is een essentieel onderdeel van het zondagsschoolwerk

We hebben in onze situatie-tekening al aangeduid, hoe bezaarlijk het is, onze zondagsschoolbezoeken door de evangeli-

satie-huisbezoekcommissie te laten verzorgen. Daar komt nog bij, dat er over de hele linie juist in het huisbezoekwerk een lelijke inflatie is: de Jehovah-getuigen hebben door hun ijver zonder verstand heel veel mensen kopschuw gemaakt voor contact met vreemde bezoekers. De televisie maakt de toegang tot de huiskamer erg moeilijk. Dat de kerk twee mensen op bezoek zendt als middel tot geestelijke steun en gemeenschap is vertrouwd voor ieder die nog leeft „in de dampkring der kerk”, maar het is volkomen vreemd voor tal van buitenkerkelijken. Onbekend maakt onbemind. Waar men kerkelijk huisbezoek niet meer kent, moet men vaak een enorme weerstand overwinnen. Die weerstand is er ook bij onze eigen mensen, om dit werk te doen en dat maakt het werven en houden van huisbezoekers moeizaam en zwaar.

Ook hier hebben we de bakens verzet: we stellen de regel, dat in elk zondagsschool- en clubgezin per se huisbezoek moet worden gedaan. We mogen het kind niet beïnvloeden en vervormen, zonder contact met de ouders.

Dit contactwerk is primair de taak en de verantwoordelijkheid van het hoofd met zijn verdere leiding. Omdat deze taak veel te omvangrijk is, wordt hij er in bijgestaan door een aantal contactdames en contactheren, die onder zijn leiding in de gezinnen gaan. Liefst met een concrete aanleiding: ziekte, absentie, een verjaardag, kinderuitzending of kamp, uitnodiging voor een feest of voor een uitstapje enz. enz.

Deze contactmensen bezoeken eerst een paar maal klas of club, ze worden aan de kinderen voorgesteld en kennen de leiders en de leidsters. Ze zijn deel van het school- of clubteam, wonen de personeelsvergaderingen bij en natuurlijk ook de feesten en de excursies.

Ze worden door de evangelisatie-predikant en de maatschappelijk werkster geïnstrueerd in de evangelische benadering van de gezinnen. Deze benadering krijgt hier geheel de gestalte van dienst: meelevens met het kind in zijn milieu, het gezin met raad en daad terzijde staan. Vooral het verwijzen naar de juiste instanties in alle mogelijke zwaarigheden is een vruchtbare maar

een verantwoordelijke taak. Vooral hierin geeft de maatschappelijke werkster instructie.

De predikant scherpt de contactmensen telkens weer in, dat het vooral gaat om luisteren en om winnen van vertrouwen. Gesprekken over het evangelie worden veel gevoerd, maar veel minder opzettelijk dan bij de oude vorm van huisbezoek en met veel minder weerstand. Dit contactwerk draagt meer „priesterlijke” dan „profetische” signatuur, en het is veel makkelijker hiervoor mensen (vooral dames) te vinden. Wij hebben één van onze dames-hoofdbestuursleden speciaal met de werving voor deze tak van dienst belast.

III Via de kinderen tot volwassenenwerk

Gezinscontactwerk kan vaak al vrij spoedig leiden tot vorming van moederclubs. Het is een algemene ervaring, dat dergelijke clubs wel beginnen als moederclub, maar al gauw ook andere vrouwen aantrekken.

Er worden landelijk in Baarn vormingsdagen gegeven voor de leiding van zulke clubs.

Een moeilijk punt blijkt te zijn de verhouding van de moeders tot het georganiseerde kerkelijk leven. Vaak zijn ze jaren op de club, er komt geloofsleven tot rijping, maar de kerkdrempel lijkt onoverkomelijk hoog.

De laatste jaren is er ook in onze kringen veel over de zgn. prosperochie gedacht en geschreven, en voor mij is een belangrijke vraag, of dit alles ook niet voor bepaalde moederkringen relevant is. Tenslotte is de christelijke kerk vaak als huisgemeente begonnen, en een moederclub kan men als huisgemeente structureren: verkondiging, voorbede (wordt deze inderdaad intensief beoefend, op de club en voor en door de moeders in het persoonlijk gebed?), gemeenschapsoefening en dienstbetoon (werken de moeders samen voor het een of ander b.v. een bazar?), zien ze ook een taak jegens elkaar (wordt er neiging tot introvertie doorbroken?). De sacramenten zullen

wij niet zo makkelijk in een huisgemeente bedienen, maar het liefdemaal (agape) is hier zeker op z'n plaats. Kerstmaaltijd en pinkstermaaltijd zijn hier en daar al ingevoerd, maar kunnen m.i. vanuit het Bijbels liefdemaal duidelijker worden gestructureerd.

Een moeilijkheid is natuurlijk, dat zo'n moederclub wel een echte geloofsgemeenschap kan zijn (terecht zeggen de moeders vaak: de club is onze kerk) maar dat deze gemeenschap wat eenzijdig is: alleen huisvrouwen, zonder mannen en kinderen. Werk onder vaders is daarom broodnodig, maar veel moeilijker op gang te brengen dan moederwerk. Ook op de zendingsvelden komt het wel voor, dat de vrouwen toegankelijker zijn, althans makkelijker te „vangen" dan de heren der schepping.

Juist de vrije zaterdag geeft hier wellicht nieuwe mogelijkheden. Wat denkt u van de volgende suggestie: Veel mannen in de volkswijk lopen op zaterdagmorgen een beetje met hun ziel onder de arm. Ze prutsen aan hun bromfiets, maar moeten dat vaak op straat doen. Wie stelt er op zaterdagmorgen een werkplaats beschikbaar, en zoekt een bromfietsmonteur voor deskundige hulp, en zorgt voor een paar mentoren voor de reparatieclub, die de zaak runnen en tegelijk bij een kop koffie de vertrouwenslieden worden van de mannen? Wat denkt u van een toneelclub voor de vaders, ter opluistering van de feesten?

Belangrijker dan de tips op zichzelf is de wijze van benadering. Alleen persoonlijk, bewust dienstbetoon kan God onthullen aan de moderne mens. Het gaat er dus om, de praktische behoeften van de groepen, waarmee we in aanraking willen komen, te onderkennen, en in die behoeften te voorzien in de geest van oprechte mede-menselijke dienst. Moeders hebben er behoefte aan, elkaar als moeders te ontmoeten, om van hart tot hart te kunnen spreken over hun gezinsproblemen, over hun ervaringen thuis en in de buurt. Bij vaders liggen die behoeften weer heel anders. Wie zal ze onderkennen?

De vrije zaterdag geeft waarschijnlijk een ruime mogelijkheid voor gezinsweekend-kampen. We hopen onze nieuwe kamp-accomodaties in Garderen ook daarvoor te kunnen gebruiken.

Er zijn zondagsscholen, die bij uitstapjes moeders en vaders inschakelen!

Ook moederkampen voorzien in een behoefte. Men kan een zomerhuisje huren of een conferentie-oord of accommodatie zoeken op een kampeerboerderij. Er moeten vaak heel wat moeilijkheden worden opgelost, eer de moeders er eens uit kunnen breken, maar het gezinscontactwerk kan hierbij prachtig worden ingeschakeld.

Er zijn plaatsen, waar men bezig is met bijbelclubs ergens aan huis. Geregeld worden b.v. 6 ouderparen uitgenodigd, gezellig een kopje koffie te komen drinken met een gesprek over het evangelie. Ook hier speelt weer de behoefte mee aan gemeenschap, aan een vriendschappelijk mede-menselijk contact.

IV We vormen een team voor werk en gebed

Overweldigende perspectieven gaan open, als op deze manier het isolement van het zondagsschoolwerk wordt opgeheven. Met Gods zegen krijgt de aloude moederkerk vanuit klas en club, prosperochiale dochters: de jeugdkerk en de ouderclub. Uit de buitenkerkelijke jongeren worden straks missionerende mede-christenen gewonnen als „medewerkers aan onze blijdschap”.

Winter- en zomerwerk gaan hand in hand, en in de gezinnen zijn velden, wit om te oogsten.

Wie bidt om meer zegen, bidt om meer werk. God geeft ons nu eenmaal geen vrucht op een koopje.

Let vooral, als u deze opzet overweegt, op de volgende knelpunten:

a. Vorm een team.

In de situatie-tekening hebben we al gezegd, dat we als medewerkers in de zondagsschool in Rotterdam-Centrum eerst een hoop losse zandkorrels waren. Het eerste was dus, dat er onderling veel meer samenbinding moest komen.

We namen o.a. de volgende maatregelen:

Alle hoofden kwamen in het bestuur, en deze 15 mensen werden tot één werkgemeenschap gevormd.

Via gezellige maandelijkse parochie cursussen met uitstekende instructie, werkten we naar wekelijkse instructie in verschillende groepen: de leiding van de laagste groepen; de leiding voor de kinderen van 9 tot 12 jaar; de leiding van de zondagsclubs. Deze wekelijkse instructie is zeer vruchtbaar gebleken: men kan alles wat samen behandeld wordt onmiddellijk de zondag daarop precies in praktijk brengen, want de instructie is zo specifiek mogelijk.

Ter voorbereiding van de grote feesten wordt een gezellige werkvergadering gehouden voor het gehele personeel, b.v. met dia's en community-singing.

Welbewust wordt ook de kampbouw voor onderlinge gemeenschapsvorming gebruikt. In het kamp voor de jongeren zijn de medewerkers met hun gezinnen welkom. Andere zondagsscholen starten in september met een medewerkersweekend.

Er zijn mensen, die een charisma hebben voor gezelligheid. Laten we zeggen: de types die je voor een bruiloft als ceremoniemeester kiest. Zulke types kunnen in de gemeenschapsvorming prachtig werk doen. Anderen, die misschien organisatorisch of pastoraal veel beter zijn, kunnen hier makkelijk falen. We moeten dus niet zeggen dat dit zo maar de taak van de voorzitter of van de evangelisatie-predikant is.

Team betekent vlg. Ds. G. van Veldhuizen „in wezen niets anders dan het gareel, waarin men vroeger de paarden spande, om samen de wagen te trekken. Een team is het juk, waaronder ossen voor een trekkar zeulen. Een team duidt dus aan: een bestuurd, geleid, ingespannen zijn tot een gezamenlijke dienst, terwijl een Ander tempo en doel bepaalt.”

Pas als er echte teamgeest is, vullen de medewerkers elkaar aan in hun gaven en talenten en vangen ze elkaar in hun zwakheden op. „Een dozijn is meer dan twaalf”. Telkens ben je weer verwonderd, hoeveel werk vrijwilligers kunnen verzetten,

als ze zich maar echt in een stimulerend team weten betrokken. In het bedrijfsleven beseft men, dat moeilijke taken in een dynamische ontwikkeling alleen in teamverband met succes ten uitvoer kunnen worden gebracht, en dit geldt zeker ook de evangelisatie. In de teams kunnen traditionelen en experimentelen, „bewaarders” en „bouwers” elkaar vinden in de Heer en in de gezamenlijke taak. Men zegt wel eens, dat de zondags-schoolmensen meer traditioneel zijn en de weekclubmensen meer experimenteel. Dit zijn gevaarlijke schablonen. In elk geval: als de experimentele geest ontbreekt, wordt de zaak gauw dof en dood.

In teamverband wordt het juk zacht en de last licht, vooral als men weet, zoals Ds. van Veldhuizen het uitdrukt, dat de Grote Andere het tempo en doel bepaalt. Daarom is het uitermate belangrijk, dat het medewerkersteam ook een gebedsteam vormt, en dat ze zich samen openstellen voor de vervulling met de Heilige Geest. In Rotterdam wordt telkens in de medewerkers-bijeenkomsten een korte bidstond ingelast, met concrete voorbede en dank.

Toen we een gesprek hadden met de voorzitter van „Eben-Haëzer” over het organisatieplan, dat we schematisch als bijlage hieronder toevoegen, zei hij: De organisatie en het plan zijn belangrijk, maar we zijn er ons diep van bewust, dat heel onze opbouw wind is, als het cement niet is het gebed en de voorbede. We leren onze leiders en leidsters elke dag voorbede te doen voor al hun kinderen bij name. En de hoofden doen dagelijks voorbede voor hun personeel, ook naam voor naam. Er zijn zoveel buitenkerkelijke kinderen, voor wie *nooit gebeden wordt*, en dan is toch wel het minimum, dat hun leider ze elke dag bij God in gedachtenis brengt. Daarvoor mag hij best des morgens een kwartier eerder opstaan.

De Russische denker Chomjakov heeft eens gezegd, dat voorbede het bloed van de kerk is. Als het op dit belangrijke punt hapert, lijden we dus aan een bloedziekte, en ieder weet hoe gevaarlijk dat is.

BIJLAGE

Organisatie-Plan

Vereniging voor Zondagsschool- en Jeugdwerk „EBEN HAEZER”

opgericht 8 september 1907
secr. C. van Hoeven, Bergselaan 320,
Rotterdam

Bestuur 13 personen (w.o. de 5 afdelingsleiders en de jeugdwerkvertegenwoordiger). Vergadert 1 × per maand.

Afdeling Goevernestraat

Zondagsschool 11–12 uur en jeugdwerk

Afdeling Hildergardestraat

Zondagsschool 11–12 uur en jeugdwerk

Clubhuis Molenwaterweg

Zondagsschool 10–1 uur en jeugdwerk

Afdeling Delfgauwstraat

Zondagsschool 11.30–12.30 uur en jeugdwerk

Afdeling Graaf Florisstraat

Zondagsschool 11.30–12.30 uur en jeugdwerk

Zondagsschoolgroepen: 4– 6 jaar vijfjes

6– 8 „ kleintjes

8–11 „ junioren

11–14 „ oudsten

Jeugdkerk voor 14 jaar en ouder in het clubhuis – zondagavond
7–8.15 uur – Molenwaterweg 28.

Voor *kampwerk* een afzonderlijke kampcommissie (ca. 10 personen), bestaande uit de voorzitter (die tevens verenigingsvoorzitter is) en verder een vertegenwoordiging uit elke afdeling plus enkele gespecialiseerde kampmensen. Eigen kamphuis in Maarn.

Handenarbeidclub op zaterdagmiddag en zo nodig woensdagavond (onder de noemer jeugdwerk).

Verder *instuifwerk*,¹⁾ *muziek*, *toneel* en *cabaret* voor de jeugd boven de 14 jaar, met jongerenbesturen, waarbij één uit het hoofdbestuur verantwoordelijk is gesteld voor de gang van zaken.

Verplichte zondagsschool-voorbereidingsavond voor *vertelenden* op donderdagavond, voor elke leeftijdsgroep afzonderlijk.

Men kan zonder meer ook lid worden van de vereniging, tegen een bepaald bedrag per jaar (*veel ouders van kinderen zijn lid!*). Leden ontvangen het verenigingsblad en hebben gratis toegang tot alle feesten.

Voorts tweemaal per jaar algemene medewerkersvergadering, en eenmaal per jaar ledenvergadering (tevens de jaarvergadering);

een grote voorjaarsactiviteit, waarbij ouders aanwezig zijn (jaarfeest);

een grote najaarsactiviteit (najaarsfeest);

poppenkastvoorstellingen 2 × per jaar voor de jongeren die nog te klein zijn voor deze feesten;

1 × per jaar diergaardetocht voor de jongeren;

kampwerk voor de gezinnen van de kampeiding en jeugd van 8-11 jaar 1 week,

„ „ 11-14 „ 2 weken,

„ „ 14 jaar en ouder 1 week.

Op Hemelvaartsdag conferentie op boerderij te Rozenburg (van woensdagavond tot vrijdagmorgen) voor jongere medewerkers (ca. 50 van 15 tot 21 jaar).

¹⁾ *Instuif*: (op zaterdagavond)

sport 1 × per maand in gymnastieklokaal van gemeente,
verder in dit instuifkader o.a.:

film - stertocht - volksdansen - zwemmen - song-weekend -
brain-trust.

